

ЭТА-нын фотомедээзи.

ОКТАБРЬНЫҢ 49 ЧЫЛЫН УТКУП ТҮР БИС,

АК-ДОВУРАКТЫҢ ЧАА АРНЫ

САЛЫМ-ЧОЛУВУС ОКТАБРЬДАН БОЛГАН

Совет Тывада аар индустрияны баштайгызы — «Тыва даг-дугу» комбинатын коллективни Улуг Октябрының 49 чыл оюнга алдар болдурган бүгү улустун социалисттик чарыкына киришпешкен, улустур продукциязын бүдүрер талазы-биле үшкү кварталда эки ажилдаан. Даг-дугу арыглар фабриканың ажилчынары болгаш инженер-техниктер ажилдакчылары үшкү кварталда план баугаар 821 муң рубльдин продукциязын бүдүрер тургаш, ону 10 муң рубльге ажырактарган. Квартал дүргүзүндө индустрия-биле 4270 тонна даг-дугу арыглаттырган, азы планнашыннан 427 тонна артык. Илаптыг бедик сорттарны арыг-лаашкыны дыка экижээн.

Коллективтин күш-ажылы чедишкенине социалисттик чарык болгаш коммунисттик күш-ажыл дээш шимчээшкин улуг рольдуг болган. Коммунисттик күш-ажылды шалыпчылары болгаш коллективтери дээш шимчээшкинге бүгү ажилчынарын 38,2 куузу азы 680 кижи. ТЭЦ-тин коллективни бүртүк-биле, 10 участок болгаш ээлчек, 12 бригада киришкен. Үш бригадала ол бедик атты тывыскан, 237 кижи коммунисттик күш-ажылды шалыпчылары болганнар.

Бүдүрүлгенин чаарткычлары болгаш чогадыкчылары күрүнө планын күсүдиринге улуг рольдуг болуп туралар. Соелгу үш айларның иштинде 39 чаарткыч сапалар шимчээттинген. Оортан бүдүрүлгө 32,6 муң рубльдин камналгазын алган.

Комбинаттын профабиле комитетди беш чылдыг бирги чылынның үшкү кварталында социалисттик чарыктын түңнелин үндүргөш, даг-дугу арыглар фабриканың коллективин тийлечти деп көргөн, анда бирги

черин тывыскан. Даг-дугу тывар рудниктин дагылары ийги черин, технологтуг транспортчулар үшкү черин ээлээннер.

«Тыва даг-дугу тудуг» эргелелин ажилчынары болгаш инженер-техниктер ажилдакчылары чыл эгизинде бээр 30-30 аал ишти чурттаар ийи бажыны, хеп чуур черин, кислород станциязын, ажилчынаар хандырылганын килдизини ийи магазини ажилдаа киирген.

Байырлалга уткуштур бистиң күш-ажылы чедишкенинвис мындыг-дыр. Ол бүгү чедишкенин кижилерин кызымаккай күш-ажылының түңнелинде болдунганы бүгүде билдиргир. Бистиң бүдүрүлгелеринисте бодунун херээнни мастерлер, мурнакчы кижилерини саны хүн бүрү өзүп олурар. Борта арыглар фабрикада сантехник Борис Игнатьев, дерялгелер машинизи Елизавета Монгуш, рудникте забойдик Николай Дланов, экскаватор машинизи Боржак Бара, топ септелге-механиктин мастерскаяда дарган Анатолий Хайлов, септелге-тудуг цегинде бызачы-бетонщик Салчак Сарыг-оол тудуг эргелелинни участкаларында Сендажы, Комбуй-оол, Калдар-оол, Солосенков дээш оон-даа өскө кижилерин хойу-биле алап болур.

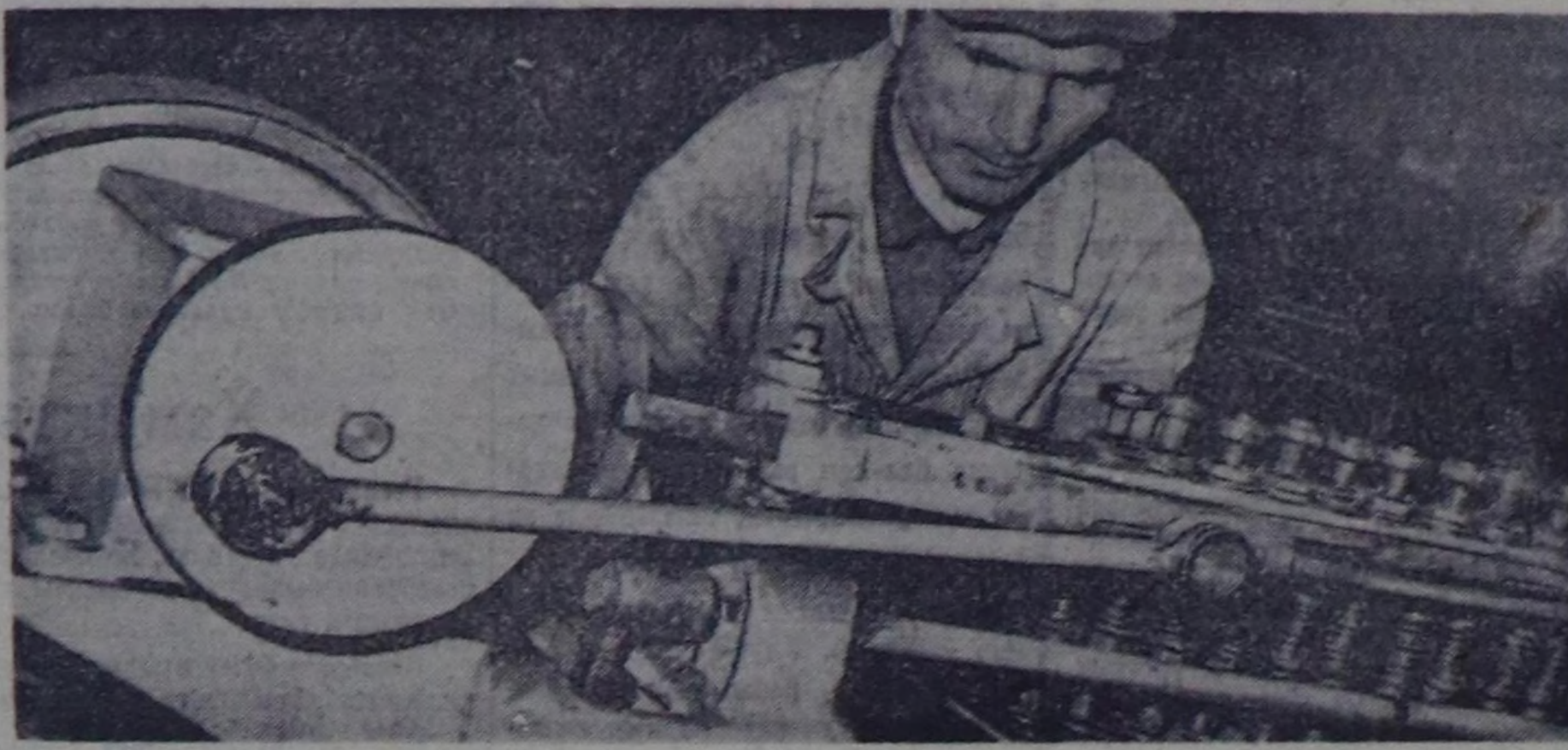
Партия Топ комитетинин октябрь (1964 ч.), сентябрь (1965 ч.) пленумнарын болгаш СЭКП-нин XXIII съездинин шийтпирлерин хүн бүрүнү практиктиг ажил-чорудулганынга удуртулга болдурбушаан, парткомнун бирозу болгаш партия эге организациялары бүдүрүлгени эргелеп башкаарына удуртулганы ээлэп экижиген. Арыглар фабрика-

да, рудникте, топ септелге-механиктин мастерскаяда партия эге организациялары, оон секретарылары аштер Мананков, Зубанов, Бушков ажилчынаар ортузунга полит-массалыг ажилды чедишкенинни организаастап тургускан.

Бо чедишкенинге сагыш оожурган, мензегенип болбас. Бистиң ажилыста четпестер болгаш шийтпир-леттинмээн айтырлар хой. Комбинаттын ийги ээлээниң, Ак-Довурак — Абаза автоорук болгаш чуртталга тудуунун темпиин оожум чоруп турар. Ак-Довурак хоорайның коммунисттерини дайынчы сорулганы болза тудугун чыл планын күсүдир дээш бүгү күштү мобилизастаары болур.

В. ЧЕРНОВ,

«Тыва даг-дугу тудуг» эргелелинде партком секретары.

галдарын кончуг шын дүүштүрүп турар. Бо чылын хой-жуларның ажил төлөвүн дөргөн хуу өстүргенин хой-жу бурузу чуректин ханындан хүлээп көргөн болгаш улам кызымак күш-ажылы-биле Төрзөн чуртунга бараан болуп турар.

Хөлөчик чораян арат огул мээң эвээш-биче-даа бол күш-ажылымны үнелеп, Чазактын дээди шаңналын тывысканы мээң амыдыралымда үнелеп четпес өөрүшкү болган. Ол дээрже чүгө мээң эвес, мээң-биле кады ажилдап турар эш-өөрүмнүн ажил-ишин Чазак бедик-биле үнелеп көргөн ол деп санап чоруур мен. Бистиң хойжу бригадавыс Октябрь байырлалына эки көргүзүлүг ужуражып, кыштаглаашкына белеткелди бүрүн дооскан бис. Бистиң мурнувуста ам-даа улуг сорулгалар бар: кыштаглаашкынын хоорамда чок эрттирер, майдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр, эрги мал кажааларын бүртүк-биле чаартыр болгаш боттарымыска алган бедик-кен хүлээлгелеринисте бирден бирээ чокка күсүдир дээш оон-даа өскө. Бо бүгүнүң чедиш алыры бистиң мурнувуста эң харысчалгалыг ооналга болгаш Октябрь революцияның 50 чылынга бистиң төлөптүг белээвис болур.

Монгуш ЧОЛА,

Социалист Күш-ажылдың Маадыры.

ОКТАБРЬГА
ДАНГЫРАК

Юйи КҮНЗЕГЕШ.

Оңуларда төмөн ханы дестелгилээн, Одагларга дөгөн холу хазаргылаан, Шинель иткен амычы чон тура халааш, Ширээдинден держи хааны дүжүр оңтаан.

Ордула «Аврора» дааштаптарга, Оранкарга чаңнык ышкыш чаңгыланган:

Октябрь,

Октябрь,

Октябрь!

Хосталганын үнгөн хүнүн дуглаар дээштин, Шуурган, булут чөмө чуңтен шуушааныл? Холуушта кызыл тунту хунаар дээштин

Шунагайлар чөмө катап шурашааныл?

Ленин башкы бисти баштаан — оңтаргайның

Идегилни өштүргөлдөн имгалгаан бис.

Тайыс, кургаг ховуларже хөмөр чайыл,

Тараа, чимис сагланадыр өстүргөн бис.

Чалым өттүр, шыргай кеңир орук үтпеп,

Чаштын чолун улуг ишке өйөлгөн бис.

Ада чуртту алдаржыткан ыры, хөгжүм

Айга чедир, Хүнчө шиглей ужугуп тур.

Дөзү турлуп, оду өшкөн эрги төрө

Дөңгү, кинчи дөгөптөр дээш дөспөзө-даа,

Тендеш дивес, мөгөш нынмас бистиң чурттуң

Демиселге улегери оңтан күштүг.

Дааштай аткан угар-боллар ынанышылдың

Дангыраа бооп, өртемчөйдө димиреп тур:

Октябрь,

Октябрь!

Байырлалдың анкетазы * Байырлалдың

Октябрьның Социалист Улуг Революцияның 49 чыл оюнга канчаар ужурашканын «Шын» со-

луннун корреспондентилери республиканың чамдык мурнакчыларыннан сонуурган.

ЧОРГААРАНЫР МЕН

Бо хүн үнелген солдуннарны эртеңиңе алааш, коммунисттерге чаңгыска берген болар силер. Ол

солдуннарны дүнеки ээлчеге ажилдаан бистиң партияларымыс — партиялар, Машинага киирген солдуннарның техниктиг ышарын хынал тургаш, ында бажыткышын иштиги, даштыкы материалдарын партияларга болган чокка сонуурлап номчуй бээрлер. Бистиң кааба-делгем Төрзөн чуртувустун болгаш республиканын кайы-даа булуң-нарындан солдун арманын партияларга не-дээлериңи номчааш, бистиң күрүнгөс кайы-чык-ла шапкын сайзырап олар-дыр деп өөрүшкү кижиниң сеткини

чымдыл кээр. Бодап-даа көрүрөлдө 49 чыл дээрже бир кижиниң назмында белим четпес үг-дир. Бо кыска үеңиң дүргүзүндө бистиң ажил-иштинизиниң өскөнү, чонунуң амыдырал-чуртталгазынның бедизини черле кай-гамчык. Бо бүгүнүң сактыл бодап, боттарымыстың өскөлдөп турар коллективистиниң сайдырыгын өскөнү, ында ажиллап турар кижилериниң эки көзү-шымарыг алпар чыдарын чуулаажы бээр бис. Хамык үжүр бүдүрүлгениң улаатканында эвээ-ле болар. Бистиң

типографиямыс коммунисттик күш-ажылдың бүдүрүлгөс деп бедик атты республикага өң баштай кедип алган дүргүлелериниң бирээзи. Типографияда чээрби чыл дүргүзүндө ажилдап келгеш, бистиң амыдыралымыста бо бүгү чаартылгаларың кир-жикчизи, херечизи болуп келдим. Мээң удуртуп турар бригадам коллективте мурнакчы бригадаларын, бирээзинге сайдып келген.

М. МИХАЛЕВА.

Республика төвүндө барыны-даа, чөөп-даа талаа районнары уну-терге, чаагылг оруктары дургаар чагылар-ла, чагылар... Орук чогуун-дазындын шала кездеретп, кал-бак-делгем тараа шолдерин, кезек-кезек баалычтыг тейлерин чиге дорттап ажа берген чагыларын дур-ту-даа бедик, бажыны-даа херик. Оожум салгынага кыскаш, дун-хүн чок сырмыналыр ырлаан ол чагылар-ны көргөш, кижиниң сеткил-сагыны чайгаар-ла кюдүрүп, Совет эрге-ча-гырганын азында бистиң Тываыс кайгамчык-ла хөгжөөн-дир деп чор-гаарлар чуректи хаара тудуп кээр.

Республиканың ажил-агыйнын кайы-даа азында калыг техника, чөпкө-херексе чок дээр. Республиканың бүгү булуңнарычте, кижиниң хан-дамчыры ышкыш, тарал чоруткан бо чагыларын улазынарын дам-чаан алектары энергиязын куд оң чыл-дар мурунда караңгы, бодуулаа чор-раан аал, оранны чайыннаандыр чы-рылып, колхозчу араттарга чылгы-ны, чырыкты, күштү болгаш чаа амыдыралды чедире берген. Бо бүгү-нү бодап көргөш, кижиниң сагыш-сет-кили ланчп өөрүвөс боор!

Бодө суурлары электржидип турар тудуг-монтаж эргелелин ин-женери Анатолий Ефимович Склеров-биле коллективтик ажил-агыйның дугайын чуулаажы берди.

— Соелгу каш чылдардан бээр бистиң кылып келген ажилымыс бо картада-ла болгай. Амгы үеде электри чок черге калдык-даа хөг-жүде турбас дээрин черле шын ийи — дээш, Анатолий Ефимович стол кырынга — республиканың чурт-чурун чаа каапты. Кызыл хоорай-дан шөйүп үндүргөн электри шугу-марын четкен черлеринге чедир кы-зыл өң-биле, а тугуттун туралары-нын көк, телеветтинип турарын сарыг өң-биле шыйтылаан картада

Тываның бо хүнү-даа, келир үеде-гиз хөгжүлгөсиз толаргай көргүс-түнгөн. Хову-Аксынын, Ак-Довурак-тын электростанцияларында база-ла ыдыг, аны-бүрү өңүг шугунар херелдини үнгөн болду.

Эртең чеди чылда Тываның «Сельэлектротудуг» эргелелинни тудуг-монтаж ажилдарынын ийити хөгжөөлү үш амыг катап өскөн. Ону тодарагаарга мындыг: бир эвес 1960 чылда Тывага ийитини-биле 200 километр хире улуг вольту-луг электри шугу-мун шөйгөн турган болза, 1965 чылда 600 километр ажыг болган ийикте, азы Бин-Хем, Баа-Хем, Танды районнарың барык бүгү колхоз, совхозтарында рес-публика төвүндө электри энергиязы четкен. Кызылдан кайы-даа районче дорттап үнүпкөн электри шугу-мунун таарып эртең черлерин көрүп олур-гарга, «Суурну дургаар бажында бажың чедир» деп ыраажып турары кижигараанга чуруттунуп көстүп кээр.

Коллективтик ажил-агыйнын та-былбырлашыаан, бистиң республи-кавыстың өвүр-хевирин чаартып, колхозчу таразынарга улуг өөрүшкүнү чедирип турар коллектив кешкүниериниң дугайын Анатолий Ефимович колапч чугалап олур.

— Бистиң организациямыста 130 амыг киж бар. Оларның хой кези-нег кыш, чай чок амык дээр аалапта

ажылаар улус. Хат-шуурган, эл-чазы, кыштын соогу, чайнын ийи дээш чүү турбас дээр. Ажилымыс байдалы база нарын: он үш метрини чагыларын кезип тургускаш, оларга чон сымырган демилгелерин херип быгыжлар.

Иччалдажык монтажник деп ат бар-ла болгай. Ол маадыр деп сөс-биле бедик биске дынналып. Чинжээлээр, бистиң электромонтервуе Тулуш Март-оол бодунун мергежи-лине өзүлүг мастер апарган. Ол шери-ден келгеш, алды чыл ажыг ажилда келди. Чоктаа чаа «Күш-ажылыч шыгалар дээш» деп медаль-биле шаңнатты. Бригадирлер Ту-манский, Ташкин, Субакаев, Солов-ев болгаш оон-даа өскөлөрүн ажил-чынарга хамарыштыр мактал чага-лар оларның ажилдап турган черле-риден үргүчү кээр-дир ийи — деп, эш Склеров уламчылаарга, мээң са-гыжымга эртең чылын болган бир өөрүчүгү таарылга киирп келди.

Иччан, эртең кыжын, Бин-Хем районуну коммунисттериниң район конференциязы эртип турла, херек-тен сайтылаан өңе берди. «Ындыг-ла болгай ам, он шаа кире бичиги станциялар бар-даа база, дөмөй-ле күш четпес» дээн сөстөр оон-моон дыңналып үнүп орда, мурункуу-дан-даа хөлчөк чырык от чайыннан-дыр кыла бээр биек, президиум-дан:

«Эштер коммунисттер! Бисте Кы-зылдың электрэнергиязы чедип кел-

ген-дир. Кызыл улапканынын дугайында телеграмманы монтажи-терден алыдыс. Ону номчуттааш» деп чорда-ла, кезек каа шыпкын турган залга алып-чаксаашкыны дидиреп, «Эр-хейлер!», «Ура!», «Харым телеграмманы чорудар деп санал бар» дээн сөстөр куттулуп-ла үнгөн чүвө.

Бо чикеттиг өөрүшкү чүтлө ра-йоннарга, колхоз, совхоз суурларын-га эвес, харын-даа өт-бүлө бурузунге болуп турар. Дең-чуланы, керосин лампаны бүдүрүп алаш чуртап чораян араттарын өңгө Ичкынниң чырык оду моорлап кээрден артык өөрүшкү кайдал?

Ындыг өөрүшкүнү экеп турар монтажи-териниң бир чамдымыс бо хүнүнде «Тингеле» совхозтун ырыкы оларларда малчынар кыш-тагарычте, а өскөлери Кызылдан Баа-Хеминиң хамур дам разрезниче электри шугу-мун шөйүп туралар. Октябрь революцияның 50 чы-лынга чедир Хову-Аксы — Элегес-Аксы — Кызыл аразын дээрбекте-рин олар хүлээнгенер.

Беш чылдын дүргүзүндө Тывага электрификация талазы-биле кыл-дын ажилдарын масштабын кан-чаар-даа аажок улуг. Абаза — Ак-Довурактан келген бедик вольту-луг электри шугу-мун дамчаан токтү Тываның кол-кол районнарын таварт-каш, Эркин, Теске чедирерин план-наан.

С. МААДЫ.

ЧЕТТИРДИМ, КОМСОМОЛ!

Коммунисттик партия амык аскакчыларын сагыш чованыр өстүргөн турар. Биргээр чуга-лаарга, бистиң чуртутушту — амы-ктарынын деп боур. Оң чурт-талчыларынның чартык кезин — 26 хар чедир наамыглар. Совет амыктар болза, партияның бол-гаш улауегун революшчу, күш-ажылыч база дайынчы чаңмыла-рынга кижизиттинип келген бис. Ол черде ыдыг болуп ужурады. Октябрьның улуг чаалап алымш-кынары, не-Төрзөн чуртту кам-галаарына бодуушту белетээр, бо талазы-биле ада-огбелеринист-тен үлгөр-чиккен алыр хүлээлге-лиг бис.

Улуг Октябрь совет амыктар-га дөргөш орукту ажилдап берген. Ленинниң комсомол — амык-тарын кижизидер талазы-биле партияның идегелдиг дулаалык-ның Комсомолдун кижизидилгези-нин амыкыда аас-кеңижитип, омак-хогау, эртем-билгилгит чурттап чор мен. Шериг алба-нын эртийрин чораш, дөргөн ажыг аас шаңналынга киирп, хүндүлгел бижиктер-биле шаң-вадып, эфрейтор эргелг чынып келдим. Ам эртем-сургууламын уламчылап, Кызылдың бажыны н-дэштүдүндө өөренип турар мен. Спортчу маргысдаларга, хой-иштин амыдыралында үргүчү

кирип, чорал-ла черимге үлгө-р-чикеттиг болуп шийтпир-леп алган мен. Таңым районун «Тингеле» совхозунун тараа ажал алымы-кынарга эки ажилдаан дээн, сов-хозтун дирекция чериниң шаң-налын алдым.

Комсомолдун XV съездинин шийтпирлерин амыдыралга че-дишкенин боттаандыры ком-сомолчу бурузунун иленилини-ден шууг хамаларжыр деп бодар мен. Ам СЭКП-ниң хүлээлгези-ге киирерге белеткенин турар мен. Эки кижизидилгез дээн, Ленинниң комсомолда четтирдим. К. КАЛЫНДУ.

Бүгү совет улуска чаа амыдыралды берген Ок-

Чаа амыдыралдың байырлалы

Октябрь революцияның байырлалын күш-ажылы чедишкенин биле уткуру — бистиң кону-вустун чаагай чаңчылы. Мен «Горазмы» ко-лопта тудуда казак-кыял турар мен. Бичи-нчылар бригаданында тос кыг ажилдап кел-дим. Бо үеңиң дүргүзүн-да бистиң суур өзүп-чаа-гайымы, өлгөргө чурт-тал чораян араттар, оларның амы-толу ам-каа, чырык, делген ба-

жынарже кышкен. Бо хүндүлгө, чаагай херек-ке эвээш-биче-даа боа, боду-мунуң улау-м киирп чоруп аас-кеңижити болганмы Октябрьның Улуг революцияның амы-хавылазы-дыр. Бодум казакмында бичемден-не халыкшы-дыг чораян кижиги мен, Чөвүрүздөн, ыштан а-мечки бо-ла дүргүлээр чордум. Күзүлгө ам бот-танган деп санаар мен. Чүгө дээрже сонга дама-

лары, кастыктар, каала-лар чазары дээрже сак-тырга белен-не ышкыш. Мен бодарыма, кан-дык-даа амыла чаңчыл, дүргүлгө, оң эвеш тывары теректе.

Октябрь байырлалы-га типоскоптон өңи-лишти чарыкка кириш-кеш, хүн нормазын үр-гүчү 120 хуудан куду-латпайн күсөөдип кел-дим.

К. ДОКУЛ-ООЛ,

Өвүр район.

ОКТАБРЬНЫҢ 50 ЧЫЛЫНЧЕ КИРИП ТУР БИС

Уттундурбас хаяа

Опагай дүп ол-дур дээрини
Делегей-даа кайып билген...
Октябрьнын хады хадып,
Терең Исаа чалган чыткан.
Бездирлешкен оруктарда,
Көпүргөлөр уштарында
Көкөй күлгөн бооларым,
Медээ манай тургулаанлар,
А Смольный — пизг от-ла,
Ажылчылар, солдаттарым,
Ленин баштаан, идеалдык,
Революсчу штамы ол.
Ам-на мырдай ша-даа
Келген, —
«Аврора» дааштаатын,
Уйгузундан оуланган дег,
Россия хоазен үнгөн.
Эрге-мизе — бистинде — ден
Эрген мизе тарал турда,
Кызыл хаяа чөөн чүктөн
Кырымчыче чырып үнгөн.

В. СЕРЕН-ООЛ.

Демиселге каңналган назын

Найыралдын күжү улуг. Тыва черге хостут
чуртталганы тургустурун, ону чаалап ал-
дырынга тыва артырыштың чок ошуктары орус
акылары болгон. Ол үени бодол келген, ботуну
Тываның хөгжүдүзүн деңизерге баамнар кел-
ген-дир, чуртталга магалык-дыр. Аас-кежик
дээр, хосталга дээр демиселге чораш бугу-ле
кижиктерин чон каян-даа утпас болгон сактып
чоруур.

Сергей Кузьмич Кочетов чогуу-на мындг
кижиктерин бирээ. Оон ады Тываның револю-
счу төөгүдө кескү чораш турары өөрчүтүг.
Кайгачык амдыралды ол турган эрткен.
Дөртөн чылдар дургузуда Сергей Кузьмич-биле
ол-буале тудуп, өөрчүтүг, кудалдык кыды
үлөжүп келген мен. Ол чылдар мээр каян-даа
уттундурбас болгон үнелг.

...1918 чылдың март. Ада-пезиниң чурттан тур-
ганы Талдының Сут-Бажы (амгы Кочетово)
суурга кызыл партизаннар отряды Кочетов бо-
дун догандыр чыып алган. Чонун херээнге

ханы бердинген кижилер ун отрядна кирген.
Иды артыгары хостут чуртталга, чаа Тыва
дээр оон демиселге эгиз-ле ол. Ол үеде бай-
дал шыгып турган. Бай дүкүттөр, кулактар
Совет эрге-чатырганы көр хон чок, ады баам
бүрүзүдө уурапаны турганар. Кочетов олар-
га удуз шыгып демиселди чорууду келген.
Чонун пизти херээ дээр демиселдин орус,
тыва бодун чон кылаарда-ла билр болгон ху-
дээр турган.

Тарлашкы тулушкучу, Элегес тулушкучу-
ну дээр демисел-ле хей. 1921 чылдың майда
чүв. Моолдан атамал Казакстан ак дөрбөл-
лери келген деп мээр командирге дылалып
келген. Демиселге кезде бөлөн болушпа,
аал-ораныңа ажал-ишке хаара туттунган тур-
ган кызыл партизаннар ол доран-на өңдө-
лөй шаап келген. Бо тулушкучу актарын
күжү артык-баа, кызыл партизаннар эрест-
тулушкучулар. Бодунуң үлөргө-чизе-биле ол
өскөлөрн демиселге хаара тудуп турган. Пар-

тизаннар командирин дыка хүндүлээр чораш-
нар.
Тарлашкы тулушкучуна ол өштүгө ба-
лылган. Ылаңаа-даа ону херекке албай,
партизаннары компартия, хуула үлөргө-биле
соруу кирип турган. Ылаңаап чартык муң
хире алар чылга шаптырган.

Сергей Кузьмич-биле кады чурттан келген,
оон кайы хире чүрөкчирин, утаанынмын кыч-
ыла-ла эскерип билген мен. Черле ычаш, тул-
чушкучуна кирер дээрде, омак-сегээ кончут
апар турган. Эске-даа үеде ол чазык чадым,
этиг, эллек кижик.
Ак дөрбөлчиге генерал Бакит Моолдан чоруу
олурган кызыл партизаннар билр алганнар.
Олар Атаманова суурга ыла-ла келр дээрин
партизаннар билр турган. Бодунуң орунда эд
күштүг моолдар Кочетовтуң кызыл партизанна-
ры деп генерал Бакит баа билр. Артыгары
болгон перит күжү мөөнөп чыган. Бо демис-
елге баа-ла шыгып херектиң талалчылары
— кызыл партизаннар тилдөө. Сергей Кузьмич

63 харны чурттан эрткен. Ылаңаа генерал
Бакит-биле тулушкучу Кочетовтуң дайымы
амдыралын чартык кезип болгон деп болур.
Чалды чылдар революсчу демиселге барган
бодурун, ол-буалың аларган-даа, ол чалдыс
черге тайбың чырган чуртталганын бодаан. Оон
күженишкени халас барбаан ам бөгүн чүдөн
артык үнелг-дир.

1940 чылдар үезинде Москвага чурттан турган
бис. Партизан демиселдиң чылдары магда-ла
эрткен, оон дугайын чүтө сактып турдуу. Ол
өөрүшкүлүг кайгачык үеде бистин чуртувус-
туң кырынга кара шуурган баа катан дигре-
лип келген. Хоочун коммунист, партизан коман-
дир совет чер дээр баа катан демиселден.
Тилелге чонуну, совет кижилерин билген.

Оон ады Тываның чогу билр. Езуут демис-
елге надалган назынын ол чурттан эрткен.
Ол ышкыш кижилер бисте хей. Оларын кызыл
турган херээ анык эскерге үлөргө-чизек болур.
О. КОЧЕТОВА,
пенсияер, коммунист.

КЕЛИР ҮЕЖЕ

КӨӨР

Бистин «Кызыл тараачын» колхозтуң кежигүннери
чаа беш чылдың баштайгы чылынын сорулгаларын бо
чылдың 9 айларынын ишинде — бир квартал бурунгаар
күөсөдип алааннар. Октябрь 1-де күрүнөгө сут садары-
нын чыл планы 131,6 дүктүн — 129,6 хуу күөсөттинген,
а эттиң планын күөсөдүрү арай элек. Күрүнөгө тараа
садар план 446 хуу күөсөттинген. Малдың баш саны
өскөн болгаш четчир чөмөр белеткеттинген.

Допчуларга, биске бо чыл ажыл-агыйнын планнын
сорулгаларын күөсөдүр талазы-биле барык дооступ ту-
рар-дыр. Ам сорулга болза кылдыган чүүлдерге док-
таар эвес, улам бурунгаарлаары — келир үеже көөрү,
чүнуң чөдип алырын баш удур бодол планнаары болур.

Колхозтун Ээрбек участоононда дөрт хойжу бригада
бар. Ында бүгү хойжу өрөгөлөрүн 1967 чылда Совет
эрге-чатырганың 50 чыл оюнуң байырдалынга чөдүр чаа-
гайжыды туттунган бажыңнар-биле хандырар бис. Бо
сорулганы чөдип алыры-биле тудуг ажылынга малчы-
нарнын боттарың база кириштирер. 1967 чылда хойжу
бригадаларнын төлөрүнге телевизорлар садып тургу-
зар. Оон ылай бригадалар төлөрүнге телефон харылзаа-
зык база тургузар.

Туран сут-бараан фермазының чүгө будурулга ту-
дугларынга эвес, харын ажылдакчыларнын бажыңна-
рынга бус-биле изидер одалганы болгаш суг дамчыдыл-
ганын кшрер. Бо улуг мөнтөж ажылын 1967 чылдан эге-
лээр бис.

П. АСТАФЬЕВ.

Биш-Хемде «Кызыл тараачын» колхозтуң
даргазы, Социалист Күш-ажылдың маадыры.

Д а з ы л

Октябрь!
Ораптарың эргип чораш,
Салдарыңны
Салып өөрүп билип аар бис.
Ылаңааптың
Ырга кирип, йөрөөз болуп,
Ырак, чоокка
Ыдыктыңны көргүскөн сеп.
Октябрь!
ораттарга бистин чурттан
ошун кымып,
Аас-кежик, хосталганы
«Аврора» чарлаткан сеп.
Тайбың келген.
Тараа, чер-даа бистин болган.
Совет эрге
Соругустан төртүтүгөн.
Чүрек догдан
чүдөн артык өөрүшкүңү
Дөртөн төс чыл
Төөтүч бооп эрттерген бис.
Намдарыңы
Нарын болгаш улуг-чаагай:
Келир ойнуң
Херектенген базымы ол.
Чөдүшкүңүң
Чөчөктөгөн дазымы ол.
О. СУВАКШИТ.

анкетазы * Байырлалдың анкетазы

Чонумга бараан боор мен

1937 чылда тракторист
мережидиң чөдип ал-
гаш, оон бээр-ле үзүк-
те чокка бо ажыла
ажылдап келдим. Ам
«УТКА» 25 чылк со-
хоттун Арыскан салы-
рында хоор-трактор бри-
гаданың удуртуп турар
мен. Бистин механизатор-
ларымыс бо чылдың
чакмы тармазын 12
ажыла хүндүгө эки шы-
нарлыг дооскан, эл-
бек дүжүттү өстүргөн-
нер. Иди муң сектар
ажык черге тараан та-
рааның хей нурууңун
аңгылап акааган, сек-
тардан на ортумаа-биле
10 центер дүжүттү алы-
дымын.

Ажыл-ишке кызымак,
Совет эрге-чатырганың
ачы-хавызында бистин
чуртувустун өзү олурар
чаа сааламын — комму-
нисттиң нишкелдигин тур-
гузукчуларын бугу та-
ла-биле кижилер кыл-
дыс кижилер айты-

зистер бисте хей. Чи-
жээ, комбайнер Ховалыг
Дүктүг-оол чүгө со-
лоока эвес, харын Улу-
лук районга бирги чер-
на ал терешин кылы-
дым. Александр Эртен-
оол, Сырбык Мичирик-
оол болгаш өске-даа ме-
ханизаторлар бедик көр-
гүзүлгени чөдип алган.
Механизаторлар ам мал
чыннар кыштагыларын
мал чөмү сөөртүп, кыш-
тагыларын септешип, ту-
дуг материалдарын да-
жылап турарлар. Оон
биле кады чандык тра-
ктористтер болгаш комбай-
нерлер хостуг үени
ажылап, 50 ишчирин
болгаш 5 селканы сеп-
теп алганнар. Бо чылым

техниканы боттарымыс
күжүгүс-биле Ак-Турун-
га септеп алырын
иштирилэвиз бис. Чүгө
дээр өске черлерге чаа-
гы дүзүлгө септедире,
оларнын шынары дыка
күдү болуулар-дыр. Бүгү
техниканың септедире-
гиз Совет Армияның бол-
гаш Шерг-Далай Фла-
гунуң хүкү — февраль
23-те бурун доозулган
турар.

Мен бодум Улуг Ок-
тябрь-биле кыжым мен.
1938 чылда улуг Ленин-
ниң партизанын кыжы-
гүңүгө киргеш, оон
бээр-ле Октябрьнин
идеяларын тилгеле-
гизин херээ, партизаның

херээ дээр ажылдап,
чурттан келдим. Чонун-
га бараан болуру — оон
улуг аас-кежик турбас.

М. КАРЫН,
Тыва АССР-ниң
алдарың
механизатор.

БИСТИҢ КОЛЛЕКТИВТЕ

рыг болузу-биле шит-
пиреттиңген болгаш
ошун ботанды ра-ры-
на таарымчалык бай-
дал тургустунган. Ын-
каш совет башкынын
мурнуна келир үениң
анжык өскөн төлөтүг,
эртм-балигы, култур-
луг, хей-нишкич хама-
тылар кылдыр кижилер
дер соруга салдылган.
Эрзин районнуң Бай-
Даг сес чыл школы-
нын башкылар коллек-
тив ол чурда сорул-
ганы боттандыр. Экин
кызымак ажылдап тур-
рлар. Коллективте
башкынын дээди болгаш
ортумак тускай эртемниң
башкылары бар. Бо чи-

лын анжык кадрлар база
немешкен. Башкылаш-
кымың ара-мергежи-
лин солкуп, кичээлдерин
бедик деңгеле эрттерер
сорулга-биле башкылар
бот-боттарынын кичээл-
деринге олуршкан, оон
садыргызын органи-
зацал турар. Эге клас-
тар башкыларын, мате-
матиканын, гуманитар-
лыг эртемниң түс-түс
методиктиң катты-
жылашканын секция
баа тургустунган.
Школада пионер органи-
зациязының ажылы
богай эвес. Пионерниң
улуг вожагы Роза Се-
ден пионер өрээлин шө-
верши-биле дерип кыл-

ган. Отрядтарда тускай
ооналганы дазып каан.
Ол даалга дүзүлгө бирги
отрядтын пионерлери
Тарлашкы тулушкучу-
нуң төөгүсүн бижир
ооналга алаан. Эске от-
рядтар суурнуң төөгү-
зүм чыып бижир ху-
дээлели.

Октябрьның социали-
ст Улуг революция-
нын 49 чыл оюн тала-
рыштыр эки өрөдиге-
лиг хей-нишкич пионер-
лери комсомол кежигү-
нүгө хүдээп алар бис.

А. КУКАРИН,
Бай-Даг сес чыл
школаның өрөдиге-
ге эрежелгизин.

Бедик чоргаарал

тарымысты аңаа белет-
кеп турар бис.

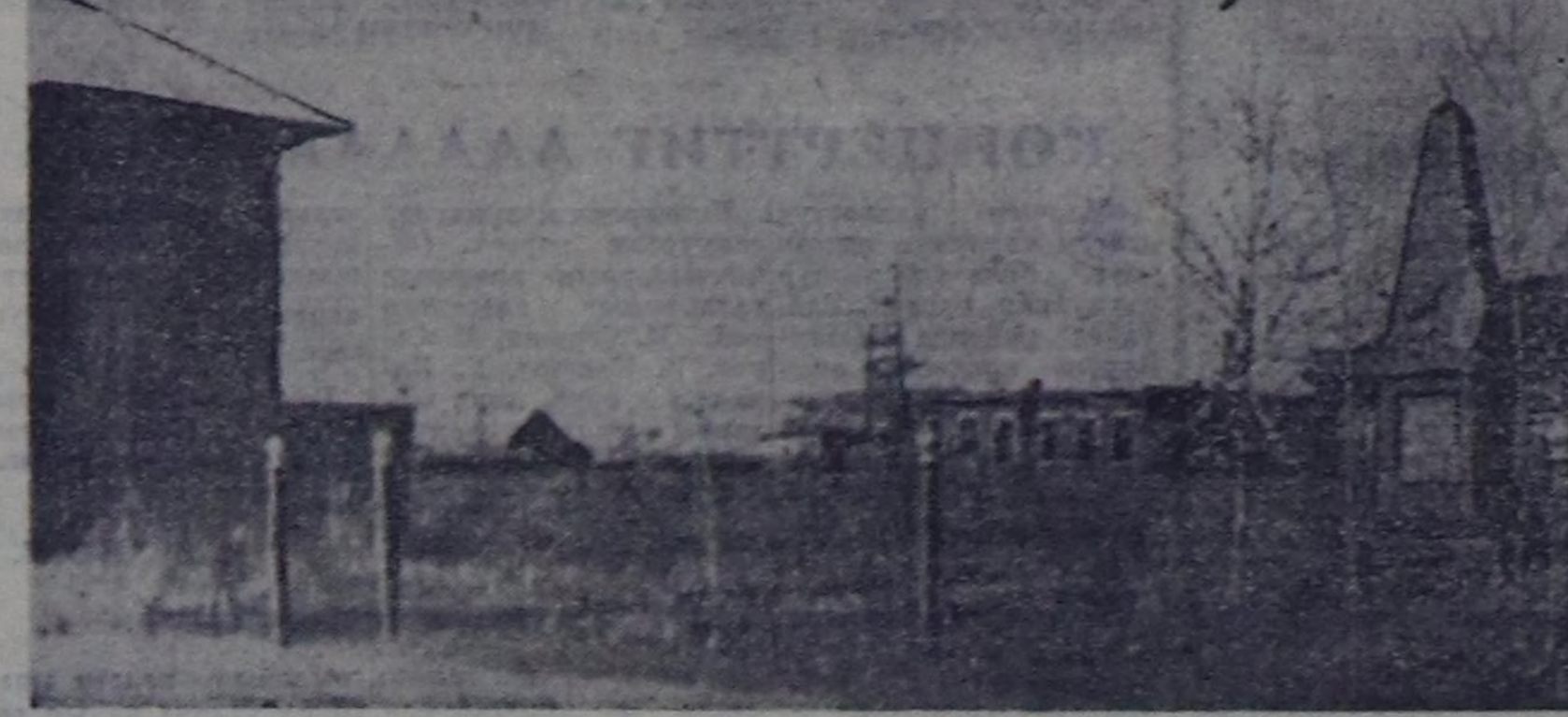
Студенттер бирги
курстан эгелзиз-ле ин-
ституттун хей-нишкич
амдыралынга ийенкей-
лиг киржип келгеннер.
Хей-нишкич ажылынга
ийенкейлиг киришпи-
шаан, билиштерин чүт-
күдүг ийенкейлиг ал,
бүгү таламы сайырла-
ды чөдип алышканнар
хей. Институтта аңы-
аңы бөлүмнөр болгаш
спорт секциялары ажыл-
дал турар. Ушкү курсу
Василий Шориков хол-
бошкучу секциязын

эки удуртуп, кичээлдерин
бедик деңгеле эрт-
тирп келген. «Спартак»
эки-тура спорт нишкел-
лигин бирги чери
дээр хол-бөлүүнүң
мармылоозына бистин
институттун чымыды
команды эрткен чымы
ийиш черин элээк.
Бо өрөдиге чымы-
ның ийиш чартында
школаларга практика
дип баар бис. Студент
аудиторияларга чөдип
алган билиштерини
практика кырынга шө-
нөзүрүс ол.

С. САЛЧАК.

Өшпес алдарның чери

Але хүнүн херелдери саарылган.
Танды сынып баштарында аяк хар.
Оон эздиге Кочетово суурга баам,
тороп Тываның революсчуг эрткен
үени бодол чорууга, сагыш-сеткил
чайгар халзеп, аас-кежиктиң орун
эргезе адаларга чоругарыш келр.

Суурнуң төвүндө улуг тураскаал.
Оон шымын бажында Улуг Ок-
тябрьның сула-деңгиз — беш адыр
сыдык чыгышын, хүндүс хүн хе-
релдиге, дүе ай чыгышыга ады-
наптың, төөгүсүн өшпес алдарын
сөгөп турар.

Тураскаалда алдын бижимел:
«1919—1921 чылдарда хамааты да-
йынын чыгардылар»
Советтерин эрге-чатыргам дээр
ам-тынын берген, Тываның парти-
заннарына

«Мөңгө тураскаал»
Бир эвесте бичекке мий бажың
бар. Оон күдүмчүе талазында ту-
раскаалдыг самбарында бижимел:
«Бо бажыңга 1921 чылдың август
13-тен 16-га чедир Тыва Арат Рес-
публиканың баштайгы конституту-
нуң хуулоп алган Бүгү-тываның ту-
гузукчу хуралы болуп эрткен. Тыва
бот-догунаан күрүнө кылдыр
чарлаттынганы».

Бажыңны өске талазында тура-
скаалдыг самбарында бижимел:
«Маада 1920 чылдың май 6-дан
1922 чылдың декабрыга чедир С. К.
Кочетовтуң партизан отрядының
штамы турган».

Алдарды чылдарның төөгүсү ка-
жаа-даа уттундурбас. Оон бээр бо
хүшперге чөдип бистин устузун че-
кишкенир, бугу чаа амдыл-
дар, коммунизм тургузушкуну —
оон тода херезин. В. Маяковский
ниң өстөрүн сактып келдим:

Тулушкучуна
чаалан алган
Тураскаал бооп,
алдарымыс

болза, орус эштерин чутаамак дын-
лап, чогуунуң хосталганы дээр де-
мисел. Улуг Октябрьның күштүг
чалгыны соруу кирген хал тур-
ган эр-ле болгаш мен.

Семен Тойбанавич ам чеден хар-
лаан. Иды тыва арат ада-пезиниң
ойбай-самдар киде өнгө төртүтүг-
кү, дарала алаанга амдыралдык
кадык-дошкунуң өштүг ирик сарыг
кидир адымын хайра чок өттүр
үрүп келир кымын хүнүнүң кыжы-
раң оон чыгарында кара чакым-
дан демейден өзүп келген Балчир
хамааты дайынын доозуп, тайбын
биле хосталганы чаалажып алган,
хосталган чогуунуң чаарткыч ам-
жыныг дидим-биле тудуп кирген.
Ол-баштайгы суму даргалары-
нын бирээ.

Ужук-бизик билбес, эртем-сур-
гуу чок арат эрге-чатырганын тө-
лөзү апарган мен-деп, Семен Той-
банавич бөгүн сактып олурар. — Ын-
каа-даа чаа амдыралче чүткү,
хөгжүдөжө суудула, араттарын
кидир күзүсүн бар турган. Кол-ла чү-
бө: Октябрьның улуг херек улам-
чыларына шымы бараан болурун
дип билик алдар турбас-ла!

Сут-Бажыга баштайгы клуб,
школа ачкыттынганы — араттарын
баа бир өөрүшкүгү. Ылаңаа-даа ол
школага моол бизик өөрдүп турган.
1930 чыл! Тыва бизик чогаатты-
ган. Сут-Бажыга кызыл булч
ажыттынган. Оон соонда эмгелег,
Чыдаан чыла чаа тудугтар суурга
мычар немешип, суурнуң културга-
мы, оон кижилеринин билин, меде-
ри билин, сайырап олган. Тыва би-
жикти баштай номчуп, бижип өл-
репген араттарын бирээс Янчар
Могенчик ам коммунист, колхозтун
малчыларына солун-сеткүгү чөд-
рер почтач болуп хал турар.

Чеден харлаа-даа, Семен Тойба-
навич ам-даа сергез, адаа чык, ка-
раа көсүк. Төзөн суурнуң шко-
лазынга бо-ла чөдип кээп, револю-
счуг чылдарда Кочетово суурнуң чо-
гуна хал догушкунуң тулушкучу-
нунар болуп турган черлерин пи-
онерлер-биле кады барып эршип ке-

рунуг өөренишкелер. Сепден
Семенова — мурнамы позар. Улуг
Октябрьның дөртөн чөмү чымын бе-
йи-лайын таарыштыр партизан рай-
кому эки ажылы дээр Сепденмаа Се-
менованы Хүндүлэс бижик-биле
шапкан. Културтуг амдырал-
чуртталганы дээр колхоз баштаар
черинин, партизан комитетинин бо
чылдың май 18-те тыванын баа
бир Хүндүлэс бижик бар. Оон ут-
базы Кара-кыс — «Элегес» совхоз-
туң мурнамы хойжуу.

Чаа Тываның төөгүсүн паран-
гыны чыраткан чаштанчымын ке-
зээ болуп, төөгүсү мөөңгө артка
суурнуң бөгүнү мурнамы кижилер-
ни, чоргаларды кызылар, олар-
нын-биле таарышканын. Ол дөртөн
Ленин орденниң эдилекчиге, хой-
жу Лаа-Суу Саа-оолович Оюн, Куш-
ажыкын Кызыл тул орденниң эди-
лекчилери, хойжулар Дестен Се-
менович Монгуш, Бам Чамбалович
Оюн, «Хүндүлэс дөңгө» орден-
ниң эдилекчиге, хойжу. Алдай-оол
Бали-оолович Монгуш, «Күш-ажыл-
чы шыгалар дөңгө» деп медальниң
эдилекчиге, саанчы Нина Тихонов-
на Ленова болгаш оон-даа хей эш-
тер ол. Оларнын шудургу ажылы
бистин өндүр чаагай херектериниң
херезин болуп, тыва улустун
«далайга дамды дуза» деп чутала-
жыры ышкыш, бистин келр үенин-
тиң улуг тулушкуч халаларыга би-
жык, көрүштүг «туулубу» немээр.

Алай-оол ДАРЖАА,
(«Шынык» тускай корр.).

ЧУРУКТА: Сепденмаа Се-
меновна Билчир (адалда) уруглар-
биле кады революсчуг алдарың
дидимчилгаларын дыннап, ады-
зынмы партизан херектерин бичи-
лерге чутаалан берип, оларын төлө-
түг кижиздип турар.

Авторнуң фотолары.

Талды район.

ОКТАБРЬНЫҢ ЫРЛАП ЧОР МЕН

Улуг, биче хоорай, суурда улус
пугуу ырга ымак деп ыргактып ту-
ранымыс ышкыш чон ылаарына,
таңылаарына ымак болуп, олар-
нын уран чүгөгө хандыкчымыс, со-
нуурамы калчаар-даа аажок ула-
ган. Оон бир чыжын чүтө билиш-
райында көргүзүлгөргө бистин
боду. Өвүрүнүң бугу-ле суурла-
рымыс клубтарыда ырын, таң-
чымын, шынжын хөгжүмүгү болу-
мун доктамап ажылдап, оон кир-
жиктеринин салы хүнүнүң кө-
күдөн турар деп чутаалап болур.

Улуг-даа, биче-даа кижилер кон-
церттерге кирип, чонга талам-
тын көргүзүлгөргө ымак болуп, та-
ланты мергежилди билиди, көрү-
чүлөрүн сонуурамын хайымчы-
рып, макталды чаалап алыр кыл-
дыр ойнаар дээр ылаарына, таң-
чылаарына, шынжы ойнаарына аа-
жык кызымак өөренип турар. Өр-
бүдө концерттин көргүзүлгөргө аажок
чугула, эки чачымды бо чылын
Өвүргө төртүтүгөн. Ол эки чачым
ам-даа уламчылаашаан.

Бот-тымын уран чүтүл коллек-
тивтеринин ажылы бо чылын бис-
тин районда эки болуп турар. Совет
эрге-чатырганың 50 чымынга турас-
каал республика көрүдөжөгө
белеткеп районнуң клубтарында хай-
ныкан. Бо чымын Кызыла болган
өтөттүг концертте киришкен, өвү-
жүлөр улуг макталды ап, чөдүш-
күңниг болуура. Чоонга чаа агит-
культиргадаарың республика кө-
рүдөжөгө киришкен, бирги черин
алдымыс.

Ол көрүдөгө белеткедип үр үенин
дургузунда күженишкенин чурт-
канымыстың түнелдиге бирги чер-
ни алдыр аргалык болгон бис. Ол ко-

рүдөгө киржиринин мурнуу ча-
рында Убса-Нур аймактын дөрт
сумузуңга концерт көргүзүп чораш
бис. Моол өвүктөр бистин концерт-
териниң улуг сонуураа-биле көр-
гөт.

Районнуң Култура бажыңында
уран чүтүл коллективин удуртуп тур-
мен. Көдө клубтарга дуза чөдирери
баа-ла мөөн хуулоон чүв. Соолу
каш чылдардан бээр аялга чогады-
рынга улуг хандыкчымыды болуп
келдим. Шериг албан хуулоон эр-
тирп турган, композитор Алек-
сандровуң 80 харлаанын холба-
тыр Совет Армияның бот-тымынгар
композиторларынын аразыма чар-
лаан конкурса шүлүкчү Иван Ша-
мовуң «Космос оруу» деп шүлүгүнө
аялга чогадып киришкен, — барги

черин алган мен. Бо чылын элзеп
наш аялгаларын чогааттым.

Тыва уран чүтүл Октябрьнин хе-
релдиге чыратып алган, шап-
кымын-биле сайырап, национал хей-
рилл, социалист утка-шынармы
уран чүтүл болу берген. Ылаңаа
бис Октябрьнин алдаржыдып, мак-
тал, аала өөрүп четтиргенинши
ылап тур бис.

Түлүш ОПАР-ООЛ,
Өвүр районнуң Култура бажы-
ның методик, бот-тымынгар
композитор.

ШЫҢ АРЫН

Истеп бас-ла, бурунгаарла...

«Шининиң мончугузу, Октябрың улу байырла-
лым таварыштыр сенээр ырак тайга, сынрада аңнал чо-
руп турар аңчы эш-өөрүн мурнундан изиг байыры
дедирип тур мен. Аңчының олча-тывыжы — кончуң эрге-
ажымынга бараалгашкын, күрүнеңиң чулула херээ дээр-
зин бистиң аңчы бурузу эки билер. Аңчының бода-
сын, даг бажында, ажык-олча элбээ Ада-чурт күжүнде»
дээн сөстөрүн чууадала турган эштерге база учурашкан
мен. Ол кончуң шын.

Мен бол-ла Тожумга — Өдүгенге, Улуг-Оога, а оон
соонда «Совет Тыва» колхозка чурттап, байгы-ла күжүм-
нү хей аң-өлүк дээш салып келдим. Дорту-биле чууа-
лай: чангыс киш безин адып алыр дээш, ону дүн-хүн
дүргүзүндө истеп кирер, терек харга дүжер, сыры шыр-
гайже шүргүп кирер — хей-ле берген эртер болгай. Ын-
чап келсе-келсе, киш адык узап, сенээ четтирбей-даа
баар таварышталар турар. Ынчалзажок сен оон берге-
зингеш, соксап казбас сен, чүге дээрсе Төрзөн чиртка хей
өлүк бээр хулээлген бар болгай. Кандыг-даа берге та-
варышса, ол хулээлген дээш демисежир учурлуг сен. Бис-
тиң хей-хей тыва аңчылар, ылаңгыс Тожунуң аңчылары
шак-ла ындыг быжыге тура-соруктуз улус.

Бо үстүндө бодада холбоштыр, бир мындыг тавары-
шкы сагып келдим. Аңчыр сезон эгелээр мурнуң чары-
м чүве. Районнуң аңчыларынның слэду болуп турган.
Ол аңчы биле бо аңчы чарыш салган, бирээзи өскезин
ажар мен дээш — изиг-ле турду.

— Эрестол, сен 300 динч, 30 киш өлүрер болдуң бе,
эз, мен үжөн кишке чытпас мен—40-ни адар мен!—деп,
мээң чарыш салган эжим, «Май 1-зи» колхозтуң колхоз-
чузу Мерген Ондарай келжээргел-ле үндү.

Харыладым-на ийин:
— Ажырбас, Мерген, мен ажыр ат харым. Мен сенээ
аштырбас дээш база-ла кызар мен ийиан.
Аңчы эш-өөрге мону сүмелексээн ийик мен: олча
хайып, эки кештен куруглай бээр болдум бе дээш сестип,
мурнараан херээ чок, харын кандыг-даа берге турза, ис-
теп бас-ла, бурунгаарла... Аңчы кижи дээрсе улуг чүт-
күлдүн, улуг тура-соруктуң кижизи-дир. Бистер, аңчы-
лар, ол дүзайын утпас учурлугу бис.

Э. ДАРЖАА.

Социалист Күш-ажылдың Маадыры, Тожу районда
«Совет Тыва» колхозтуң аңчызы.

Улуг Ленинниң омур-хавирин көр-
гүскөн шиилерин бистиң театрың
артистери чонга сонуургадып көргүс-
күлзү. М. Шатровуң «Революция-
ның ады-биле» деп шижин көрүк-
чүлөргө тыва дыгга бараалгашкы-
нын соругазын театр бо чайын сал-
ган.

Очулганын кылгаш, үр болгаш кү-
женишкениң белемгенениң түн-
нелинде «Революцияның ады-биле»
деп шижин дүүн нежээ хулээп
алышкынын тускай комиссияга
дуураган. Ону тургусканын болгаш
артистерниң ойнаанын комиссия
улуу-биле үнелээ. Ол дээрсе театр-
ны коллективиниң чаа чогадычы
чедикшини болур.

Ноябрь 11-де бо шижин көргүсөш,
театр оң-биле чаа сезонун ачыдар.
Улуг Октябрың 50 чыл болур оюн-
га тураскалган, 8 көргүзүлгү, 3
көжөгелги бо шижге, шупту 60 ажыг
кижи кирер. Оң аңы-буру роль-
дарыңа театрың артистеринден 23
кижи ойнаар. Оларның иштинде
РСФСР-ниң алдарлыг артистери, Тыва
АССР-ниң Улустуң артизи 3 кижи,
Тыва АССР-ниң алдарлыг артистери
6 кижи. В. И. Ленинниң ролонда
Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи
О. Д. Намдараа, революцияның хе-
рээ дээш бодун бердинген, чаныш-
сынын чон демисежи Ф. З. Дзержин-
скийниң ролонда анык артист
И. Ш. Сапык-оол. Тургускан ре-
жиссеру РСФСР-ниң алдарлыг арти-
сти.

КОНЦЕРТТИГ ААЛДААШКЫН

«Малчы» колхозтуң Концертти көрүкчүлөр
делгем кулуунуң иштин
улуг, биче чон долур
оюрунган турган. Бай-
Тайга районда «Мөгөн-
Бүрө» колхозтуң аны-
ктарың бот-тымын
гыр болгумунуң кир-
жикчиликтерин концерт-
ти көр дөш колхоз-
чуларның чыгыш кел-
гени ол.

Концертти көрүкчүлөр
сонуургап көргөн. Ой-
накчыларын аразында
таалымалыг аныктар
хой. М. Сергеев, Н. Се-
рен, В. Кок-оол, У. Ка-
паларың бот-тымын
гыр болгумунуң кир-
жикчиликтерин концерт-
ти көр дөш колхоз-
чуларның чыгыш кел-
гени ол.

Х. МАНДАН-ООЛ.

терин, танымын эки
күстектен. Ойнакчылар
кыска пиния, монтажы
көрүкчүлөргө сонуур-
гаткан.

Бот-тымын гыр уран
чүлдүн ойнакчыларын-
ның эки-хей чараш,
көрүштү болган.

Х. МАНДАН-ООЛ.

Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.

Улус артында ууш сымныг аны-
к кижиги туруп калган:

— Сек былашкан күсүмнөр эвес,
мычалат үрүңчигин турган херээ чүт
болур. Суму чагырганың доктаа-
лавырын үрүңге майын таарып,
ол чотура болулар деп санадым.
Холураштын холурун турар
баз-ла хей чүт-дир, берген
айыр, алганы четтирер ол-ла тү-
ве дийин — дөө.

Холураш кадай ову диниаш,
артистиди мый-биле үстүрүкчү түв
деп, бурт-сарт тура халааш, ол хо-
лунуң айтыр салаазын демги санап

тык кызып, кылайып келген ашак
болгай мен. Мени таанда кайың Хо-
лугадыр деп силер, даргалар. А Хо-
лугадыр хомоймалыг өпкөлө
турары база-ла чөп-ле дөш чүт-
дир — дөш, соксап каан.